

Ministerie van Veiligheid en Justitie

Asielgerelateerd extremisme

Actiebereidheid groeit. Maatregelen zijn nodig.

Een publicatie van het Ministerie van Veiligheid en Justitie met als doel gemeenten en andere betrokken organisaties te informeren over de achtergronden van activisme en extremisme in relatie tot het Nederlands asielbeleid en de maatregelen die daartegen genomen kunnen worden.

Inhoudsopgave

1. Nederlands asielbeleid	7
2. Verzet tegen asiel- en vreemdelingenbeleid	8
3. Asielgerelateerd Extremisme	9
3.1 Oorsprong	9
3.2 Huidige situatie	9
4. Mogelijke doelwitten	11
4.1 Overheid en Justitie	11
4.2 Bouwers en ontwerpers	12
4.3 Leveranciers en dienstverleners	12
4.4 Internationalisering	12
5. De rol van de Rijksoverheid	13
6. Algemene maatregelen	14
7. Specifieke maatregelen voor gemeenten	16
7.1 Algemene Plaatselijke Verordening (APV)	16
7.2 Wet openbare manifestaties (Wom)	16
7.3 Openbare ordebevoegdheid (art. 172 Gemeentewet)	18
7.4 Aanvraag vergunningen	19
7.5 Het gebruik van noodbevoegdheden	19
8. Maatregelen die bedrijven of instellingen kunnen nemen	20
8.1 Verantwoordelijkheid	20
8.2 Maatregelen op organisatieniveau	21
8.3 Maatregelen op medewerkerniveau	24
9. Casussen	26
9.1 Casus 1: gemeente Haarlemmermeer voorkomt escalatie	26
9.2 Casus 2: DC16, speerpunt van actievoerders	27
10. Telefoonnummers en websites	30

1 Nederlands asielbeleid

Asiel is een vorm van bescherming. Elke vreemdeling heeft het recht om asiel aan te vragen in een bepaald land. Landen zijn verplicht om vluchtelingen op te nemen als zij het Vluchtelingenverdrag uit 1951 hebben ondertekend, zoals Nederland.

Asielzoekers zijn daarom welkom, asielbeleid is nodig om de vluchtelingenstromen in goede banen te leiden. De IND (Immigratie - en Naturalisatiedienst) onderzoekt of iemand in aanmerking komt voor een 'verblijfsvergunning asiel'.

Het aantal asielzoekers in Nederland varieert sterk per jaar en naar land van herkomst. In de jaren negentig waren het er circa 50.000 per jaar. Hun aantal schommelt nu rond 15.000 aanvragen per jaar. In veruit de meeste gevallen komen de asielzoekers de laatste jaren uit Somalië en Irak.

De politieke keuzes die ten grondslag liggen aan het Nederlandse asiel- en vreemdelingenbeleid roepen soms felle maatschappelijke discussies op en kunnen aanleiding zijn tot verzet. Zolang dit verzet binnen de wettelijke grenzen van de Nederlandse rechtstaat blijft, ziet de Nederlandse overheid geen reden hiertegen op te treden. Integendeel, in een democratie is ruimte voor een tegengeluid en kritiek van burgers op gevoerd beleid. Sommige actievoerders kiezen er echter voor om bij het verzet wettelijke grenzen te overschrijden. De Nederlandse overheid hanteert daarom het onderscheid tussen activisme en extremisme. Tot activisten worden personen of groepen gerekend die zich, op buitenparlementaire wijze, maar binnen de grenzen van de wet, verzetten tegen het Nederlandse asiel- en vreemdelingenbeleid. Bij asielgerelateerd extremisme gaat het om personen die zich verzetten tegen het asiel- en vreemdelingenbeleid en daarbij bewust de grenzen van de wet overtreden en (gewelddadige) illegale acties plegen. De Nederlandse overheid steunt het op legale wijze bepleiten van eigen standpunten, maar bestrijdt extremisme.

Inzicht in de achtergronden van asielgerelateerd extremisme is essentieel om te komen tot de juiste (preventieve) maatregelen. Dat geldt zowel voor gemeenten als andere organisaties die met dit onderwerp te maken hebben. Wat kunt u doen als organisatie? Welke op uw medewerkers gerichte maatregelen neemt u? En wat mag u verwachten van de overheid en andere instanties?

2

Verzet tegen asiel- en vreemdelingenbeleid

Het verzet tegen het Nederlandse asiel- en vreemdelingenbeleid beperkt zich niet altijd tot vreedzaam demonstreren. De grenzen van de wet worden opgezocht en overschreden.

Het verzet tegen het Nederlandse asiel- en vreemdelingenbeleid heeft zich in de afgelopen jaren verhard en is meer structureel van aard geworden. Steeds vaker is sprake van een verwevenheid van legale en in toenemende mate van illegale, intimiderende activiteiten.

Vormen van verzet die vergelijkbaar zijn met die van dierenrechtenextremisten, welke ook harde middelen niet schuwen. Bedreiging, intimidatie, vernieling en brandstichting zijn tot dusver de meest extreme vormen van geweld. Tevens is een toename te constateren van het zogenaamde 'naming and shaming'. Namen, adressen en andere privégegevens van beleidsmakers en andere betrokkenen worden daarbij via internet openbaar gemaakt. Het gaat hierbij vaak om honderden namen van personen en organisaties. Een toename van zgn. 'home visits', waarbij op privéadressen woonhuizen en/of auto's worden beklad of vernield, duidt er eveneens op dat de acties zich verscherpen.

Overigens wordt hierbij aangetekend dat, hoewel er een toename in ernst en omvang valt te constateren het verschijnsel beperkt is. Door de impact van de acties en het onvoorspelbare karakter ervan is het wel een fenomeen waarmee betrokkenen van het asielbeleid rekening mee moeten houden.

3

Asielgerelateerd Extremisme

In dit hoofdstuk wordt kort ingegaan op de beweegredenen van actievoerders en extremisten en de wijze waarop zij opereren.

3.1 Oorsprong

Het verzet vindt zijn basis in de acties van RaRa (Anti-Racistische Actie), die in de jaren '80 en begin jaren '90 gewelddadig verzet pleegde in de vorm van brand- en bomaanslagen. Na het verdwijnen van het Zuid-Afrikaanse apartheidsregime was het voor RaRa een logische overgang om zich te richten op het Nederlandse asiel- en vreemdelingenbeleid. Immers, hadden vreemdelingen in Nederland ook niet te maken met apartheid of, zoals RaRa het uitdrukte, met 'institutioneel of staatsracisme'?

In 1993 vond de laatste aanslag van RaRa plaats op het Ministerie van Sociale Zaken. Het verzet werd daarna door anderen, op meer vreedzame wijze en nauwelijks georganiseerd, een vervolg gegeven. Maar de kiem van verzet was gelegd.

3.2 Huidige situatie

Het is goed hier nogmaals onderscheid in te maken in activisme en extremisme. Tot de activisten tegen het Nederlands asielbeleid behoort een groep individuen, die veelal luidruchtig maar geweldloos voor zijn menig uitkomt.

Activisme wordt extremisme als er sprake is van het plegen van strafbare feiten zoals bijvoorbeeld vernieling en brandstichting. Dergelijke acties worden doorgaans uitgevoerd onder een gelegenheidsnaam, zoals 'Grenzen Weg', 'Geen Bloed aan mijn Handen', 'Refugees Free', 'Migranten Welkom', 'Geen Wapens Geen Cellen', 'Nachtschade', 'Gebroken Gla(n)s' en 'Anarchist Fire'.

In totaal gaat het om een groep van tientallen harde activisten, afkomstig uit de linkse beweging. Enkele van de actievoerders kunnen als 'beroepsactivist' worden aange-merkt. Soms treden ze op in grotere groepen, maar ook in kleinere, meer in de anonimiteit opererende, cellen.

De ideeën van de actievoerders zijn gestoeld op het idee dat elk mens het recht heeft zich vrij over de wereld te bewegen, zich te vestigen en een bestaan op te bouwen. Zij menen dat welvarende economieën zich het recht hebben toegeëigend om mensen uit te buiten, uit te sluiten, op te sluiten en te deporteren. Ze zijn de mening toegedaan dat (uitgeprocedeerde) asielzoekers door de staat worden gezien als criminelen die gedetineerd dienen te worden. In feite zijn ze mordicus tegen iedere vorm van asielbeleid.

De acties richten zich niet op de eerste opvang van asielzoekers (COA – Centrale Opvang Asielzoekers), evenmin op asielzoekerscentra, maar op het sluitstuk van het beleid: opsluiting en uitzetting van uitgeprocedeerde asielzoekers.

4

Mogelijke doelwitten

Het asielgerelateerd extremisme is grillig. Niet alleen richt het zich op direct betrokkenen, de zogeheten primaire doelen, maar ook op doelwitten die verder van de uitvoering afstaan zoals bijvoorbeeld bouwbedrijven (secundaire doelen) en toeleveranciers (tertiaire doelen).

Sinds het verzet tegen asiel- en vreemdelingenbeleid meer radicale vormen heeft aangenomen, is tevens sprake van een meer expliciete doelwitkeuze. Analoog aan het dierenrechtenextremisme zijn lange lijsten van doelwitten verschenen. Daarnaast wordt een opleving gezien van internationale contacten.

4.1 Overheid en Justitie

Van het Ministerie van Veiligheid en Justitie worden ondermeer de directie Vreemdelingenbeleid en de afdeling Toezicht, Terugkeer en Naturalisatie als mogelijk doelwitten genoemd. Daarnaast richt de aandacht zich op vestigingen van de IND (Immigratie- en Naturalisatiedienst), de Dienst Terugkeer en Vertrek (DT&V), de Internationale Organisatie voor Migratie (IOM), de Dienst Justitiële Inrichtingen (DJI) en de Koninklijke Marechaussee.

Ter illustratie:

De IND is in 2009 zelf geconfronteerd met asielverzet. AGUU activisten bezetten korte tijd het Kennis- en Leercentrum van de dienst in Utrecht. Een beveiligingsbeambte werd vastgehouden, er zijn filmopnamen gemaakt en pamfletten gestrooid. Tevens is sprake geweest van 'naming & shaming' van medewerkers die betrokken zijn bij het vreemdelingenbeleid. Organisaties als 'Sloop de deportatiemachine', 'De Winterschilder' en 'De Schandpaal' worden hiervoor verantwoordelijk gehouden.

Ook gemeenten kunnen als doelwit worden aangemerkt, zoals het geval is bij de gemeente Haarlemmermeer waar de besluitvorming over het detentiecentrum op Schiphol-West plaatsvindt. (Zie casus 1)

4.2 Bouwers en ontwerpers

Van deze beleidsuitvoerders worden aannemers, onderaannemers, maar ook financiers genoemd die betrokken zijn bij de bouwactiviteiten rond het nieuwe detentie- en uitzetcentrum op Schiphol, de 'bajesboten' in Rotterdam, Dordrecht en Zaanstad, de detentiecentra Kamp Zeist en Alphen aan den Rijn en het uitzetcentrum op vliegveld Rotterdam Airport. (Zie casus 2)

4.3 Leveranciers en dienstverleners

Dit is de zgn. tertiaire doelgroep die als mogelijk doelwit kan worden aangemerkt. Hierbij gaat het om onder meer om drukkerijen, documentenbeheerders, schrijvers van artikelen, communicatieadviseurs, leveranciers van kopieerapparaten en -papier tot zelfs leveranciers van plastic zakken en toiletpapier.

Ook de KLM wordt genoemd in verband met deelname aan gedwongen uitzettingen. Daarnaast zijn tevens ontwikkelaars van de website van de IND, een leverancier van kerstpakketten en een verhuurder van televisietoestellen opgevoerd als – in de ogen van de actievoerders – besmette bedrijven.

In de brochures 'Aan de schandpaal -2' en 'Stop DC16' wordt specifiek aandacht geschonken aan elke instelling of onderneming die iets van doen heeft met de nieuwbouw van het detentiecentrum, in dit geval op Rotterdam Airport.

4.4 Internationalisering

In internationaal verband is sprake van solidariteit. Enkele Nederlandse activisten nemen deel aan zogenaamde 'No Border Camps'. Daar waar een land maatregelen treft die niet welgevallig zijn, worden diplomatieke vestigingen van dat betreffende land doelwit van met name bekladding en kleinschalige vernieling. In het buitenland is in activistische media aandacht voor acties die in Nederland worden ondernomen. Sommige individuen zijn in enigerlei mate betrokken bij internationale initiatieven zoals het verzet tegen Frontex, een Europees agentschap die de buitengrenzen van de EU bewaakt.

5

De rol van de Rijksoverheid

De Rijksoverheid heeft vooral als taak het bewustzijn te verhogen, risico's te signaleren en anderen te adviseren en te mobiliseren om die risico's te reduceren of te voorkomen.

De overheid pakt asielextremisme via het strafrecht en met behulp van het lokale bestuur aan. Een belangrijk onderdeel van deze aanpak is het verhogen van het bewustzijn bij potentiële doelwitten en de lokale overheid, alsmede het bieden van handelingsperspectief door middel van voorlichtingsbijeenkomsten en brochures. Bij deze aanpak zijn vele ministeries en organisaties betrokken.

Opsporing en vervolging

Binnen het Openbaar Ministerie zijn officieren van het lokale of Landelijk Parket belast met de aanpak van asielgerelateerd extremisme. Onder hun leiding onderzoekt de lokale en/of Nationale Recherche van het Korps Landelijke Politie Diensten incidenten. Zij ondersteunen de regiokorpsen bij de opsporing van extremisten.

6

Algemene maatregelen

Uw organisatie kan te maken krijgen met diverse vormen van activisme en extremisme, zowel legale acties als illegale activiteiten. In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de mogelijkheden die er zijn om daar als organisatie passende maatregelen tegen te nemen of welke mogelijkheden andere betrokken partijen hebben zodat u in overleg kunt komen tot een gemeenschappelijke aanpak.

Aangifte

De meest voorkomende strafbare feiten gerelateerd aan asielgerelateerd extremisme zijn beledigingen, smaad, smaadschrift, laster, vernieling, brandstichting, mishandeling en bedreiging. Doen dergelijke feiten zich voor, dan kunt u het beste (namens uw organisatie) aangifte doen, want alleen dan kan de politie onderzoek doen.

Aangifte doen betekent de politie verzoeken een strafrechtelijk onderzoek in te stellen. Iedereen die kennis draagt van een strafbaar feit kan hiervan aangifte doen. De politie is verplicht aangifte van een strafbaar feit op te nemen. Aan de hand van de aangifte wordt zo goed mogelijk vastgelegd wat er is gebeurd en wordt nagegaan of aanhouding van de verdachte(n) mogelijk is.

Sommige mensen zijn terughoudend om aangifte te doen omdat een aangifte het thuisadres van de aangever vermeldt. Om hieraan tegemoet te komen bestaat bij aangifte de mogelijkheid van een domiciliekeuze, bijvoorbeeld door het bedrijfsadres op te geven of dat van het politiebureau in uw gemeente. Uw plaatselijke politiekorps kan u hierbij adviseren.

Ook de kleinste incidenten kunnen van groot belang zijn voor het opsporingsonderzoek. De politie vindt het daarom erg belangrijk dat u aangifte doet.

Verhalen van schade

Wanneer het gaat om het verhalen van de geleden schade door het slachtoffer (zowel organisatie als medewerker) op de dader, zijn er verschillende mogelijkheden: bij eenvoudig vast te stellen schade kan de politie bemiddelen; de schadevergoeding kan onderdeel zijn van de uitspraak in het strafproces; wanneer de verdachte voor de rechter moet verschijnen, kan het slachtoffer zich (onder een aantal voorwaarden) kosteloos voegen in het strafproces; het slachtoffer kan een civielrechtelijk proces starten.

Vermelding privégegevens op extremistische websites

Mochten uw privégegevens of die van uw medewerkers op een website vermeld worden die gebruikt wordt door asielextremisten, dan kunt u contact opnemen met de lokale politie. Het Openbaar Ministerie kan vervolgens in overleg met de betrokkene stappen ondernemen als het om een Nederlandse site gaat. Daarnaast kunt u eventueel civielrechtelijke stappen ondernemen om deze gegevens te laten verwijderen. Zie hiervoor ook www.mijnprivacy.nl.

Afspraken met verzekeraars

Ieder bedrijf of instelling kan afspraken maken met verzekeraars omtrent schade bij medewerkers thuis. Het ingooien van een ruit of andere schade kan dan gezien worden als bedrijfsschade en vallen onder de bedrijfsdekking.

7

Specifieke maatregelen voor gemeenten

Iedere gemeente heeft op het vlak van handhaving en openbare orde een aantal wettelijke mogelijkheden ter beschikking. Daarnaast kan zij in haar APV striktere regels vastleggen. In dit hoofdstuk o.a. een voorbeeld hoe de gemeente Rijswijk dit heeft gedaan.

Een effectieve aanpak van asielgerelateerd extremisme begint met goede contacten tussen gemeente, politie en organisaties die potentieel doelwit kunnen zijn van acties. Belangrijk is binnen uw gemeente te inventariseren welke bedrijven en instellingen dit zijn en met hen in overleg te treden. Volgende stap is het in kaart brengen welke (interne) maatregelen het betreffende bedrijf zelf heeft genomen en welke mogelijkheden de gemeente ten dienste staan op het vlak van handhaving. Overigens kunnen gemeenten ook zelf het doelwit zijn van gerichte acties. Hieronder worden de bestuurlijke mogelijkheden van gemeenten nader toegelicht.

7.1 Algemene Plaatselijke Verordening (APV)

In de APV zijn doorgaans regels opgenomen met betrekking tot samenscholing, hinderlijk gedrag op de openbare weg, overlast door drankgebruik, het verbod op het meevoeren van bepaalde voorwerpen enz. Tevens kan de toegang tot de gemeente worden ontzegd of een gebieds/omgevingsverbod worden ingesteld. Overtreding van de APV-voorschriften is strafbaar (artikel 443 Wetboek van Strafrecht) met een maximumstraf van drie maanden hechtenis.

7.2 Wet openbare manifestaties (Wom)

Voorop staat: vrijheid van meningsuiting is één van de kernwaarden van onze samenleving. Demonstreren is een grondrecht. Het is een eenvoudige manier voor de burger om deel te nemen aan het democratisch proces. Een verworvenheid die wij in onze democratische rechtsstaat koesteren. Het recht op betoging en vergadering wordt in Nederland beschermd door artikel 9 van de Grondwet en artikel 10 EVRM. Het merendeel van de demonstraties en betogingen verloopt gelukkig zonder problemen.

De Wet openbare manifestaties (Wom) is een uitwerking van artikel 9 van de grondwet. De kern van de Wom is dat de gemeenteraad de bevoegdheid heeft om te bepalen voor welke vergaderingen en betogingen op openbare plaatsen door de organisator een voorafgaande kennisgeving moet worden gedaan. Een openbare plaats is een plaats die krachtens bestemming of vast gebruik openstaat voor het publiek.

De burgemeester kan voorschriften en beperkingen stellen aan de vergadering of betoging. Doorgaans worden regels gesteld aan de locatie waar de betoging wordt gehouden en/of aan de route die wordt afgelegd. Soms wordt van de organisator verlangd dat deze een eigen ordedienst op de been brengt.

De burgemeester kan in een beperkt aantal omstandigheden de vergadering of betoging ook verbieden. Dit kan slechts indien:

- de kennisgeving niet tijdig is gedaan. Niet tijdig is bijvoorbeeld als de burgemeester niet voldoende tijd heeft om de benodigde politie-inzet voor te bereiden;
- de vereiste gegevens niet tijdig zijn verstrekt;
- een van de volgende belangen dat vordert:
 - de bescherming van de gezondheid;
 - het belang van het verkeer; en
 - de bestrijding of de voorkoming van wanordelijkheden.

Dergelijke voorschriften, beperkingen, of een eventueel verbod, worden vooraf opgelegd. De burgemeester kan ook tijdens een samenkomst tot vergadering of betoging aanwijzingen geven, die degenen die deze houden of daaraan deelnemen in acht moeten nemen.

Vanwege de grondrechtelijke bescherming kan een voorschrift, beperking of verbod geen betrekking hebben op de inhoud van wat wordt beleden, respectievelijk van de te openbaren gedachten of gevoelens. Van belang is verder, dat het om reële bedreiging van de openbare orde, het belang van het verkeer of de bescherming van de gezondheid moet gaan. De Nederlandse rechtspraak en in de rechtspraak van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens is in dit verband maatgevend. De burgemeester moet bij zijn besluit om voorschriften, beperkingen of een verbod op te leggen, de proportionaliteit in acht nemen. Omdat het recht op vergadering en betoging een vitaal onderdeel is van een democratische samenleving, wordt met beperkingen en verboden terughoudend omgesprongen.

Ten aanzien van voor publiek toegankelijke vergadering of betoging op een andere dan een openbare plaats geldt geen voorafgaande meldingsplicht. Wel kan de burgemeester aan degenen die een dergelijke vergadering of betoging houden, of daaraan deelnemen, opdracht geven deze onmiddellijk te beëindigen en uiteen te gaan. Dit indien de bescherming van de gezondheid of de bestrijding of voorkoming van wanordelijkheden dat vordert.

Indien de gemeente – ondanks de afwezigheid van een meldingsplicht – toch vooraf kennis draagt van een vergadering op een andere dan openbare plaats, kan door de burgemeester een preventief verbod worden uitgevaardigd. De burgemeester doet dit op basis van zijn of haar noodbevoegdheden (artikelen 175 en 176 Gemeentewet) indien dit noodzakelijk is in geval van ernstige wanordelijkheden of de ernstige vrees voor het ontstaan daarvan.

Aan het beperken van het recht op vergadering en betoging zijn in de jurisprudentie strenge eisen. Samengevat geldt dat er een ‘bestuurlijke overmachtsituatie’ moet (dreigen te) ontstaan. Van een preventief verbod kan pas sprake zijn als er aantoonbaar onvoldoende politiecapaciteit is om de demonstratie in goede banen te leiden. Bij de berekening van deze capaciteit dient niet alleen uitgegaan te worden van de regulier beschikbare hoeveelheid politieagenten, maar ook van extra inzetbare eenheden. Voorts dient de burgemeester inzichtelijk te maken waarom lichtere maatregelen dan een verbod van de demonstratie (zoals voorschriften en/of beperkingen) geen uitkomst bieden.

Beperking van het recht van betoging kan alleen plaatsvinden ter bescherming van de gezondheid, om verkeerstechnische redenen of ter voorkoming van wanordelijkheden. In dat verband kunnen voorschriften worden opgesteld als: het op afstand houden van belangstellenden (zgn. eiergooi-afstand) en het verplaatsen van een voorgenomen demonstratie naar een andere locatie.

Niet gemelde demonstraties

In artikel 7 van de Wom is vastgelegd dat de burgemeester een onaangekondigde demonstratie mag beëindigen.

Indien de gemeente verneemt dat er een demonstratie plaatsvindt die niet tijdig gemeld is, stelt zij direct de politie op de hoogte. Deze zorgt er vervolgens voor dat de demonstratie op last van de burgemeester, op grond van de openbare orde en veiligheid, beëindigd wordt.

7.3 Openbare ordebevoegdheid (art. 172 Gemeentewet)

In dit wetsartikel is de centrale bevoegdheid van de burgemeester voor de handhaving van de openbare orde neergelegd. Tevens is erin bepaald dat de burgemeester bevoegd is overtredingen van wettelijke voorschriften op het gebied van de openbare orde, te beletten of te beëindigen. Bij verstoring van de openbare orde, of ernstige vrees daartoe, is hij tevens bevoegd bevelen te geven voor handhaving van de openbare orde. Het gaat hierbij om de zgn. ‘lichte bevelsbevoegdheid’.

7.4 Aanvraag vergunningen

Bedrijven of instellingen die kwetsbaar zijn voor uitingen van extremisme doen er goed aan terughoudendheid te betrachten ten aanzien van openbaarheid van gegevens. Bij een bouwaanvraag of vergunningaanvraag komt vaak ongewild de hele infrastructuur van een organisatie ter tafel, inclusief plattegrond en routing. Kwaadwillenden kunnen deze informatie aanwenden om acties te organiseren. Attendeer bedrijven hierop en overleg hoe u als gemeente het vergunningentrajec eventueel anders inricht en welke gegevens (waar) openbaar worden gemaakt. Denk ook aan andere vergunningaanvragen, bijvoorbeeld op het gebied van milieu en wees alert bij verzoeken in het kader van de Wet openbaarheid van bestuur (Wob).

7.5 Het gebruik van noodbevoegdheden

Bij onder andere oproerige beweging en ernstige wanordelijkheden, of de ernstige vrees voor het ontstaan daarvan, kan de burgemeester noodbevelen en noodverordeningen uitvaardigen (art. 175 en 176 Gemeentewet), zoals een samenscholingsverbod of een straatverbod. De beoordeling of hiervan sprake is, is afhankelijk van de plaatselijke omstandigheden. Voldoende is dat de burgemeester concrete aanwijzingen heeft op grond waarvan de vrees voor ernstige ongeregeldeheden of wanordelijkheden gerechtvaardigd is. Bij overtreding van een noodbevel c.q. noodverordening kan dan worden overgegaan tot strafrechtelijke aanhouding van individuele personen.

In de jurisprudentie wordt artikel 2 van de Politiewet 1993 niet langer gezien als een grondslag voor het geven van bevelen door de politie, ter handhaving van de openbare orde, waarvan overtreding een strafbare gedraging oplevert. Om die reden verdient het aanbeveling een dergelijke bevoegdheid op te nemen in de gemeentelijke noodverordening die de burgemeester vaststelt ten behoeve van het handhaven van de orde rondom een demonstratie.

Artikel

1. Een ambtenaar van de politie, als bedoeld in artikel 3 van de Politiewet 1993, is bevoegd aanwijzingen en bevelen te geven die hij noodzakelijk acht ter handhaving van de openbare orde.
2. Een ieder is verplicht de aanwijzingen en bevelen van de politie, bedoeld in het eerste lid, stipt en onmiddellijk op te volgen.

De Nationale Ombudsman heeft de spelregels op een rij gezet in het rapport 'Demonstreren staat vrij: veelgestelde vragen van demonstranten' (13 december 2007). Helderheid over rechten en plichten rond demonstraties kan volgens de ombudsman onnodige irritatie voorkomen bij politie en demonstrant. (zie www.nationaleombudsman.nl/rapporten)

8

Maatregelen die bedrijven of instellingen kunnen nemen

In dit hoofdstuk staat een aantal voorbeelden beschreven op welke wijze een bedrijf of instelling zich kan voorbereiden op mogelijke dreiging, Om te kunnen inschatten in welke mate uw organisatie doelwit kan zijn is een goede risicoanalyse zeker aan te bevelen. Aan de hand daarvan kunnen de noodzakelijke preventieve maatregelen worden genomen.

8.1 Verantwoordelijkheid

Burgers, bedrijven en (kennis-)instellingen zijn in eerste instantie zelf verantwoordelijk voor hun veiligheid. Dat geldt ook in het geval van asielgeweld.

Als leidinggevende bent u verantwoordelijk voor het nemen van de juiste beveiligingsmaatregelen, zoals: hekken om het bedrijfsterrein, afsluitbare toegangspoorten, een toegangssysteem voor personen en de (inhuur van) beveiliging en bewaking van bedrijfsgebouwen.

Is de dreiging echter zo groot dat uw medewerkers of uw organisatie er op eigen kracht geen weerstand meer aan kan bieden, dan kunt u een beroep doen op de overheid. Het is belangrijk om altijd van de bedreigingen aangifte te doen bij de politie. De politie beoordeelt vervolgens de dreiging, betreft daarbij eventueel informatie van inlichtingendiensten en zorgt - indien nodig - voor passende maatregelen.

De te nemen beveiligingsmaatregelen liggen primair bij de lokale overheid. De politie van de regio waar uw medewerker woont en/of uw organisatie gevestigd is, is verantwoordelijk voor de feitelijke uitvoering ervan. De beveiligingsmaatregelen kunnen variëren van relatief lichte, technische maatregelen tot zware persoonsbeveiliging, afhankelijk van de aard van de dreiging. Voor iedere dreiging is een maatwerkoplossing mogelijk.

8.2 Maatregelen op organisatieniveau

Vormt uw organisatie een potentieel doelwit voor asielgerelateerd extremisme?

Is dat het geval, dan kan een risicoanalyse behulpzaam zijn om na te gaan waar uw organisatie de grootste risico's loopt ten aanzien van uitval of verstoring van (vitale) bedrijfsprocessen. Ook brengt het in kaart welke risico's werknemers lopen en welke preventieve maatregelen uw organisatie kan nemen.

De volgende vragen kunnen hierbij behulpzaam zijn:

- Waaraan kunnen eventuele extremisten hun motivatie ontleen?
- Op welke onderdelen van het bedrijfsproces zouden acties zich kunnen richten?
- Hoe zouden eventuele extremisten te werk kunnen gaan?
- Welke middelen zouden hierbij kunnen worden gebruikt?
- Hoe groot is de kans dat ze toeslaan?

Contact politie en gemeente

Belangrijk is een goed contact te onderhouden met uw lokale politie en gemeente. Zij kunnen u immers helpen wanneer u in de toekomst daadwerkelijk geconfronteerd wordt met acties van extremisten. Indien u, naar uw mening, behoort tot de potentiële doelwitten, kunt u vragen om een vast contactpersoon. Daarnaast kunt u met de gemeente en politie afspraken maken over de onderlinge informatie-uitwisseling.

Omgaan met demonstraties

In de Algemene Plaatselijke Verordening van uw gemeente kunt u de regels terugvinden die uw gemeente hanteert voor demonstraties en betogingen. De gemeente dient in ieder geval aan te geven in welke gevallen zij hier vooraf schriftelijk van op de hoogte moet worden gesteld. Daarnaast moet zij aangeven wanneer en welke informatie vooraf aangeleverd moet worden. Meestal geldt hiervoor een termijn van 24-72 uur. U kunt met uw gemeente afspreken dat u op de hoogte wordt gesteld wanneer een demonstratie in de omgeving van uw organisatie zal plaatsvinden. De gemeente kan uitsluitend aanwijzingen geven ter bescherming van de gezondheid, in het belang van het verkeer en ter bestrijding of voorkoming van wanordelijkheden. Wanneer een demonstratie niet is gemeld, kan de burgemeester deze - zodra hij ervan op de hoogte raakt - in het uiterste geval verbieden.

Hieronder volgt een aantal concrete voorbeelden van pro-actieve maatregelen.

- Probeer vooraf of na afloop van een vreedzaam verlopen demonstratie de dialoog aan te gaan met de betreffende organisatie.
- Breng uw medewerkers vooraf op de hoogte van de demonstratie.
- Zie een demonstratie als een kans om naar de media uit te leggen wat uw organisatie voor de maatschappij betekent. Bereid u hierop voor met behulp van een communicatieplan.

- Informeer uw medewerkers over hoe zij de gebouwen dienen binnen te komen of te verlaten, bijvoorbeeld via een achteringang of op welke tijdstippen.
- Geef aan hoe zij zich het beste ten tijde van een demonstratie kunnen gedragen (vermijden van contact, discussie, confrontatie) richting actievoerders.
- Verzoek uw medewerkers om bezoekers te informeren over de demonstratie.
- Zorg dat deuren, ramen, gordijnen en lamellen van het gebouw gesloten zijn.
- Als u vermoedt dat een demonstratie niet vooraf is gemeld, neem dan contact op met de politie

Wanneer uw organisatie vaker te maken heeft gehad met demonstraties waarbij ook illegale activiteiten plaatsvonden, dan kunt u uw medewerkers instrueren om bijzonderheden te melden, zoals kentekens van voertuigen van demonstranten, informatie door te geven over demonstranten die zij herkennen of over logo's, pamfletteksten en foto's.

Personeelsbeleid

Op het gebied van personeelsbeleid kunt u als werkgever verschillende preventieve maatregelen nemen om extremistische acties te voorkomen.

- Een van de tactieken die wordt toegepast om interessante bedrijfsinformatie te verzamelen is infiltratie. Om te voorkomen dat u iemand met extremistische ideeën in dienst neemt, is het raadzaam tijdens de sollicitatieprocedure voor tijdelijk en vast personeel gebruik te maken van een gedegen screening. Er zijn private partijen die u hiermee kunnen helpen.
- U kunt in de vacaturetekst aangeven dat een veiligheidsonderzoek onderdeel van de procedure uitmaakt.
- Wees daarnaast alert op het verstrekken van persoonlijke informatie in de vacaturetekst.
- U kunt medewerkers bij indiensttreding een geheimhoudingsverklaring laten ondertekenen. Er zijn gevallen bekend waarbij personeel benaderd is om tegen een aanzienlijke vergoeding fotomateriaal te leveren.
- In contracten met toeleveranciers kunt u de mogelijkheid opnemen om zonder opgaaf van redenen personeel van een toeleverancier te weigeren.
- U kunt bij indiensttreding de sollicitant verplichten om een Verklaring Omtrent Goed Gedrag (VOG)¹, niet ouder dan 1 jaar, te overleggen.
- U kunt een intern meldpunt oprichten waar uw medewerkers verdachte zaken kunnen doorgeven.
- Ook goede personeelszorg en een zorgvuldig uitstroombesluit zijn van belang.

¹ Voor het VOG-onderzoek worden het Centraal Justitieel Documentatieregister en politieregistergegevens geraadpleegd en kunnen inlichtingen worden ingewonnen bij het OM en de Reclassering. Alle gegevens worden in samenhang gewogen en beoordeeld in relatie tot de functie en op basis van screeningsprofielen.

Terughoudendheid bij het verstrekken van gegevens

Wanneer uw organisatie een potentieel doelwit vormt, is het raadzaam terughoudend te zijn met het verstrekken van persoonsgegevens. Ook extremisten die zich verzetten tegen het asielbeleid maken dankbaar gebruik van openbare bronnen. Op deze manier achterhalen ze bijvoorbeeld privé-adressen, die gebruikt kunnen worden voor een 'home visit'.

- Denk hierbij bijvoorbeeld aan een Kamer van Koophandel inschrijving of gegevens uit het Kadaster. Geadviseerd wordt om bij deze instanties na te gaan of en onder welke gegevens u bekend staat en deze, indien mogelijk, te laten afschermen.
- Wees terughoudend bij het plaatsen van persoonlijke informatie op websites
- van uw organisatie of andere informatiebronnen zoals prikborden en bulletinboards.
- Vermijd het plaatsen van privé-informatie op visitekaartjes.
- Verstrek geen informatie over (de locatie van) vergaderingen buiten de deur.
- Denk daarbij ook aan de bewegwijzering in hotels of congresgebouwen.
- Wees voorzichtig met buitenshuis werken in verband met het ongewild verspreiden van vertrouwelijke informatie.
- Draag er zorg voor dat de persoonsgegevens van medewerkers restrictief worden beheerd en gebruikt.

Fysieke vormgeving gebouw

Kijk daarnaast kritisch naar de fysieke vormgeving van het gebouw. Zeker geldt dat bij nieuwbouw en verbouwingen. Publieke instellingen zoals gemeentehuizen zijn open instellingen en staan bij hun beveiligingsaanpak voor een extra uitdaging.

- Zorg voor een gedegen en professioneel advies bij het opstellen van een beveiligingsaanpak. Private partijen kunnen u hierbij behulpzaam zijn.
- Een indeling in compartimenten en gescheiden circuits maken het gebouw minder kwetsbaar. Hierdoor kunnen kwaadwillende bezoekers niet zomaar overal in het gebouw komen.
- Er zijn gevallen bekend waarbij extremisten zich toegang hebben verschaft tot bedrijfspanden, met als doel het vernietigen en bemachtigen van de administratie. Bemoelijk de toegang voor ongewenste bezoekers.
- Zorg voor meerdere in- en uitgangen, zodat in het geval van een demonstratie de normale bedrijfsprocessen doorgang kunnen blijven vinden.

Vergunningaanvragen

Houd ook, wanneer u gaat verbouwen of nieuwbouw pleegt, rekening met de openbaarheid van gegevens. Bij een bouwaanvraag of vergunningaanvraag legt u vaak ongewild de hele infrastructuur van uw bedrijf op tafel, inclusief plattegrond en routing. Niet alleen direct betrokkenen zijn daarin geïnteresseerd! Overleg desgewenst met de gemeente hoe het vergunningetraject anders ingericht kan worden, bijvoor

beeld welke gegevens (waar) openbaar worden gemaakt. Denk ook aan andere vergunningaanvragen, bijvoorbeeld op het gebied van milieu.

8.3 Maatregelen op medewerkerniveau

Welke maatregelen kunnen u en uw medewerkers nemen om hen te beschermen tegen extremistische uitingen?

Hieronder volgt een aantal voorbeelden van preventieve maatregelen die uw medewerkers zelf kunnen nemen om risico's te verminderen of te vermijden.

Informatieverstrekking

- Brief en instrueer uw medewerkers regelmatig, waarbij u ook aangeeft waarom uw organisatie een potentieel doelwit is.
- Wees als medewerker bewust welke informatie u aan wie verstrekt. Denk hierbij ook aan vermelding in vakbladen, tijdschriften en interviews.
- Verstrek aan vreemden geen persoonlijke informatie via de telefoon.
- Vraag om naam en telefoonnummer, zodat u kunt terugbellen.
- Informeer familieleden om geen informatie over u te verstrekken.
- Overweeg om vermelding van uw gegevens in bijvoorbeeld de Gemeentelijke Basisadministratie (GBA) af te schermen, uit de Telefoongids te laten verwijderen of te kiezen voor kentekenafscherming of notificatie bij de RDW.

Woonomgeving

- Evalueer de beveiliging van de woonomgeving van relevante medewerkers en voorzie deze van professioneel advies.
- Gebruik een afsluitbare buitenbrievenbus en sluit binnenbrievenbussen af.
- Zorg voor een goede verlichting rondom de woning, bij voorkeur met bewegingssensor.
- Zet de vuilcontainer bij voorkeur in een schuurtje.
- Verwijder naambordjes.
- Parkeer uw auto bij voorkeur binnen.
- Installeer een beveiligingscamera.
- Zorg dat u vanuit uw slaapkamer de politie kunt bellen.
- Plaats een (extra) brandblusser bij de voordeur.
- Vraag gezinsleden en burens onregelmatigheden bij uw woning te melden.
- Maak aantekeningen in uw agenda.
- Zorg dat u bekend bent bij de wijkagent.

Internet gebruik

Extremisten die zich verzetten tegen het Nederlands asielbeleid maken veelvuldig gebruik van internet. Via de website www.wieowie.nl kunt u nagaan welke informatie zoal over u op internet te vinden is.

- Vermijd plaatsing van persoonlijke informatie op internet, zoals bijvoorbeeld Hyves en Linked-In.
- Maak gebruik van een 'nickname', 'filters' en 'sterke', moeilijk te kraken wachtwoorden.
- Ga na of uw computernetwerk voldoende beveiligd is.
- En tenslotte: gebruik de privécomputer niet voor zakelijke doeleinden.

9 Casussen

In dit hoofdstuk wordt door middel van een tweetal casussen geïllustreerd op welke wijze actievoerders zijn opgetreden en welke maatregelen dat tot gevolg had. (einde leeswijzer)

9.1 Casus 1: gemeente Haarlemmermeer voorkomt escalatie

Het raadhuis van de gemeente Haarlemmermeer is gevestigd in Hoofddorp. Het gemeentehuis was in de afgelopen jaren een aantal malen het decor van acties en ordeverstoringen door activisten die zich verzetten tegen het asiel- en uitzettingsbeleid van de overheid.

Juist een gemeentehuis c.q. raadszaal is een plek waar democratische processen ongestoord dienen te verlopen. Gezien eerdere ernstige verstoringen in het gemeentehuis van Zeist, had men dan ook uitgebreide maatregelen genomen om escalatie te voorkomen en de raadsvergadering gewoon doorgang te laten vinden. Doelstelling van de actievoerders was de besluitvorming te beïnvloeden van het nieuw te bouwen detentie/uitzettingencentrum bij Schiphol.

In overleg met de Regiopolitie Kennemerland, district Haarlemmermeer, zijn binnen het gemeentelijk apparaat afspraken gemaakt met een beperkt aantal personen, die binnen de organisatie een strategische of kwetsbare positie innemen, waaronder bestuurders medewerkers, front office medewerkers, alsmede fractievoorzitters van politieke partijen.

Een ‘awareness training’ van de politie maakte deel uit van het ‘waakzaamheidstraject’. Tijdens deze training werd een ervaringsdeskundige aan het woord gelaten, die eerder geconfronteerd is geweest met dreigmail en een verbom tegen zijn woning. De ernst van de situatie werd daarmee duidelijk aangegeven.

Specifieke maatregelen in Hoofddorp

Met het oog op preventie had men in Hoofddorp de nodige veiligheidsmaatregelen getroffen. Om het democratisch proces - hoe dan ook - doorgang te laten vinden, had men in het gemeentehuis een ‘reserve-raadszaal’ ingericht. In de raadszaal zelf was daarnaast extra bewaking aanwezig van beveiligingsmedewerkers en bodes, alsmede

van een aantal politieagenten, ingeval een geweldsmiddel nodig zou zijn. Uiteraard was het gemeentehuis vooraf uitgebreid geschouwd, zowel intern als extern (klimmogelijkheden, loszittende elementen). De centrale hal was voorzien van kluisjes en kapstokken (activisten dragen vaak rugzakken) en waren een aantal huisregels verscherpt (geen capuchons, geen camera's). Om direct te kunnen handelen was op voorhand een noodbevel opgesteld, dat de burgemeester kon tekenen als dat nodig mocht zijn.

Via internetsites van links-activisten was een oproep uitgegaan om naar Hoofddorp te komen om te protesteren. De raadsvergadering werd gekenmerkt door schreeuwende actievoerders die folders uitdeelden. De verstoring bleef beperkt tot het hinderen en belemmeren van de raadsvergadering. De betoging werd geleid door een bekende activist, die anderen beweegt in verzet te komen en grenzen op te zoeken. Voor het raadhuis werd een lawaaidemonstratie gehouden en droeg men spandoeken met leuzen mee ('geen man, geen vrouw, geen mens is illegaal').

Door het gedrag van de actievoerders verliep de vergadering rumoerig, maar er was geen sprake van vernieling of geweld. De zichtbare aanwezigheid van beveiligers en politie – ook op het plein voor het raadhuis - heeft daar zeker aan bijgedragen.

9.2 Casus 2: DC16, speerpunt van actievoerders

DC16 staat voor Detentie Centrum Zestienhoven, een nieuw uitzetcentrum op Rotterdam Airport. De Koninklijke Marechaussee is hier belast met de veiligheid. Dit detentiecentrum is gerealiseerd door een consortium van een vijftal bedrijven, waaronder de hoofdaannemers Ballast Nedam en Strukton. In 2010 zijn de eerste gedetineerden, afkomstig van het tijdelijke centrum in Rotterdam en van de bajesboot in Dordrecht, in het nieuwe detentiecentrum ondergebracht.

Bijzonder is dat de totstandkoming van dit complex, waar in de toekomst ruim 500 gedetineerden (320 cellen) zullen verblijven, het resultaat is van publiek/private samenwerking. Voor het eerst zal een gevangenis niet door de overheid worden beheerd, maar zal de exploitatie worden uitgevoerd door Exploitatiemaatschappij DC16.

Tijdens de bouw van het detentiecentrum hebben er in het kader van asielgerelateerd activisme en extremisme diverse acties plaatsgevonden. De actievoerders opereren onder de namen Werkgroep Stop Deportaties en Stop DC16. Deze laatste groep richt zich specifiek op de bedrijven die deelnemen aan het consortium dat het detentiecentrum bouwt.

Op Rotterdam Airport was men reeds bij het oude uitzetcentrum gewend aan demonstraties. Vanuit kerkelijke organisaties werd er maandelijks een (aangekondigde) wake gehouden. Andere groeperingen hielden zich minder aan de tolerantiegrenzen, zochten deze op of overschreden de grenzen. Met de bouw van DC16 is het aantal incidenten toegenomen en gewelddadiger geworden.

Welke incidenten hebben plaatsgevonden?

Bij verschillende bedrijven binnen het consortium hebben tijdens de bouw en de fase daarvoor regelmatig lawaaiacties plaatsgevonden. Van deze acties en die bij het nieuwe detentiecentrum wordt melding gemaakt op hun website.

Er was sprake van home visits bij diverse projectverantwoordelijken. Tijdens deze nachtelijke bezoeken op hun privé adres werden zowel gevels als auto's beklad. Ook de brandstichting in de bouwketen van het consortium kan zeker tot een daad van extremisme worden gerekend. De bouwkeet, bestaande uit twee lagen, met werkplekken voor twintig medewerkers en een grote kantine, ging geheel in vlammen op. Tevens is sprake geweest van een bezetting van het bouwterrein en het gebouw. Een grootschalige actie die kan worden toegeschreven aan de Werkgroep Stop Deportaties. In het gebouw werden deuren gebarricadeerd, documenten gestolen en heeft men vanaf het dak spandoeken uitgerold.

Foto's van deze actie en interne documenten, mogelijk ontvreemd voorafgaand aan de brand, zijn gepubliceerd op de site Indymedia.nl van OCA (Onderzoeks Collectief Asielextremisme).

Bij bovengenoemde acties, die een steeds grimmiger karakter kregen, zijn ondermeer vergaderverslagen met namen en e-mail adressen ontvreemd en openbaar gemaakt. Naast de directe dreiging werd door de betrokken werknemers vooral de aantasting van de persoonlijke levenssfeer als beangstigend ervaren.

Genomen maatregelen

Met de toenemende escalatie van de acties zijn er vanuit de ministeries diverse informatiebriefings gehouden. Tevens is in samenwerking met de Marechaussee - de gezagsdrager op het vliegveld - het bouwterrein zwaarder beveiligd met elektronische bewaking, pasjes, sluiscontrole en camerabewaking. Daarnaast werd besloten dag en nacht permanente bewaking in te stellen. In het kader van calamiteiten & crisisbeheersing heeft de Koninklijke Marechaussee daarnaast zelf initiatieven ontplooid om het terrein van DC16 verder af te schermen, o.a. met prikkeldraadversperringen.

Omdat DC 16 een 'bedrijf' is met een duidelijk andere signatuur, is door de Koninklijke Marechaussee een plan opgesteld hoe het beste te handelen ingeval van incidenten. Voortschrijdend inzicht heeft ertoe geleid dat nog beter en sneller (versnelde alarmopvolging, korte reactietijden) kan worden geanticipeerd op incidenten rond het

uitzetcentrum. Indien nodig kan om zwaardere inzet (ME) worden verzocht. Na de laatste grote incidenten heeft de Koninklijke Marechaussee een grootschalige evaluatie georganiseerd met een aantal bedrijven op de luchthaven. Een goede onderlinge communicatie en duidelijke werkafspraken met ketenpartners vormen nu de basis van een gedegen preventieve aanpak.

10

Telefoonnummers en websites

Politie 112 (bij spoed), 0900-8844 (lokaal tarief)
www.politie.nl

Meld Misdaad Anoniem 0800-7000
Openbaar Ministerie www.om.nl

Slachtofferhulp Nederland 0900-0101 (lokaal tarief)
www.slachtofferhulp.nl

Postbus 51 brochures

In deze publicatie staan de reactiemogelijkheden voor werkgevers en werknemers na een incident van agressie en geweld in het kader van asielgerelateerd extremisme. In onderstaande brochures vindt u meer informatie over de volgende onderwerpen:

- Justitie en slachtoffers
- Voegen in het strafproces
- Civiele procedure
- Getuige in het strafproces
- U wilt rechtsbijstand
- Schadevergoedingsmaatregel
- Schadefonds Geweldsmisdrijven

U kunt deze brochures bestellen bij:
Postbus 51 infolijn, tel: 0800 - 8051 (gratis)
internet: www.rijksoverheid.nl
e-mail mogelijkheid: via het contactformulier op de site.

Dit is een uitgave van:
Ministerie van Veiligheid en Justitie
Programma Polarisatie en Radicalisering
Schedeldoekshaven 200 | 2511 EZ | Den Haag
Postbus 20011 | 2500 EA | Den Haag |
Juni 2011 | J-8747